

УДК 378.147:004

Н. С. Щерба

кандидат педагогічних наук, доцент
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
kiser@inbox.ru

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-КВЕСТІВ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті обґрунтовано доцільність підготовки майбутніх учителів іноземної мови до використання веб-квестів у школі. Розкрито предметну специфіку основних компонентів змісту цієї підготовки, серед яких: сутність поняття "веб-квест" у викладанні іноземних мов", його структура та різновиди. Проаналізовано співвідношення понять "веб-квест" і "проект". Запропоновано приклади формулювання завдань 12 різновидів веб-квестів, придатних для використання у процесі вивчення мов.

Постановка проблеми. Однією із характерних сучасних тенденцій у розвитку вітчизняної освіти є її поступова інформатизація. У тексті чинного Закону України "Про Національну програму інформатизації" вона тлумачиться як сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку й використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [1]. Розглядаючи подане визначення як своєрідний образ результату, можна зробити висновки, що інформаційно-комунікаційна модернізація освітньої галузі має не лише широкі перспективи в Україні, але й суттєві досягнення. Зокрема, поступово ліквідується відсутність або недостатність комп'ютерної техніки у школах та ВНЗ, що було донедавна каменем спотикання для інформатизації освіти. Значна кількість педагогів залучають до навчального процесу інформаційні та інтерактивні веб-ресурси. Кардинально змінився і стан технічної підготовленості учнівської та студентської молоді до використання ІКТ у навчанні та повсякденному житті. Однак електронний дидактичний потенціал, і особливо мережі Інтернет, може використовуватися повніше за умови підвищення якості підготовки майбутніх учителів-предметників до використання відповідних навчальних засобів у професійній діяльності.

Як зазначено в Законі України "Про Національну програму інформатизації", одним із важливих завдань сьогодення є створення методичних передумов її запровадження в різних галузях суспільної діяльності [1]. Недостатність відповідних розробок у системі вищої педагогічної освіти складає *протиріччя*, спроба вирішити яке запропонована в даній статті у контексті підготовки майбутніх учителів іноземної мови (ІМ) до використання веб-квестів у ЗНЗ.

Аналіз досліджень і публікацій. Поняття "веб-квест" було започатковане Б. Доджем у 1995 році у США, в державному університеті Сан Дієго за участю Т. Марча та інших фахівців з освітніх технологій [2; 3]. Розробка структурно-змістових вимог щодо конструювання даного навчального засобу також належить цим авторам. Існує офіційний веб-сайт, присвячений проблемам вивчення та застосування веб-квестів [4], сайт Т. Марча, де висвітлюється вказана тематика [5], а також низка відповідних веб-хостів (сайтів, що пропонують знаряддя й рекомендації для створення та розміщення веб-квестів), наприклад: <http://questgarden.com/index.php>, www.zunal.com тощо.

Як показав аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових публікацій, хронологічно перші з них ознайомлювали читачів з поняттям "веб-квест" (Т. March, В. Dodge, Я. С. Биховський, Ю. В. Романцова та ін.) і роз'яснювали загальні особливості змісту і структури цієї технології (В. Dodge, Т. March, А. Lamb, Chr. Bauer-Ramazani). Наступні описували перспективи та результати вирішення практичних навчальних завдань її засобами, як, наприклад: розвиток комунікативної і соціокультурної компетенції учнів (М. В. Андреева, 2004), навичок інформаційної діяльності школярів (Н. В. Ніколаєва, 2002), дослідницьких умінь учнів у процесі навчання історії (Д. Л. Десятов, 2012); активізація навчальної діяльності школярів (Ю. В. Романцова, 2011), вивчення учнями мов (Э. Ван лоо, Ж. Т. Брон, Ю. Янсен, 2003; О. Н. Бобровських, 2008) та інші. Однак методичних рекомендацій, призначених для підготовки майбутніх учителів іноземної мови (ІМ) до розробки й використання веб-квестів у процесі навчання в ЗНЗ виявлено не було, що доводить **актуальність даної статті**.

Зважаючи на все сказане, а також з огляду на обмежений обсяг даної публікації, її **метою** було обрано висвітлення та обґрунтування змісту відповідних методичних матеріалів.

Викладення основного матеріалу. Зміст підготовки студентів до розробки й використання веб-квестів у ЗНЗ ґрунтується на низці взаємопов'язаних ключових понять, до яких належать: веб-квест, його різновиди та структура. Оскільки всі ці поняття не є новими в науковій літературі, окреслимо їх специфіку в контексті викладання іноземної мови.

Технологія *веб-квест* визначається як дослідницька діяльність, у якій інформація, з якою взаємодіють учні, частково чи повністю надходить із ресурсів Інтернету [4]. Вона структурована як покрокове проблемне

рольове завдання, розраховане на виконання одним учнем або їх групою у співробітництві. Передбачається, що учасники працюють над поставленою проблемою, керуючись інструкціями в тексті веб-квесту, а одержані результати презентують усно чи письмово. Веб-квест в іншомовній освіті можна розглядати як засіб розвитку цілої низки компонентів комунікативної компетентності (і зокрема, мовних і мовленнєвих компетенцій, а також соціокультурної та навчальної). Однак, зважаючи на те, що досягнуті результати презентуються в іншомовному усному чи писемному мовленні, видається логічним використовувати веб-квест як засіб розвитку цих двох мовленнєвих компетенцій. Крім того, виконання веб-квестів позитивно впливає на розвиток творчого та критичного мислення, а також здатності учнів співпрацювати.

З позиції чинної освітньо-нормативної документації виконання учнями веб-квестів сприяє розвитку їх інформаційно-комунікаційної компетентності, яка визначається в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти як здатність використовувати ІКТ та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань [6].

Розглянемо **різновиди** веб-квестів. Вони зазвичай розподіляються за двома критеріями:

- а) за тривалістю (на коротко- та довгострокові);
- б) за типом завдань (на 12 різновидів).

Короткострокові веб-квести розраховані на одне чи декілька занять, а *довгострокові* можуть виконуватись декілька тижнів (рідше місяців) [7]. Запровадження перших у вивченні ІМ, зважаючи на характерний для них високий рівень самостійності учасників, вимагає від учнів володіння необхідним іншомовним матеріалом, включеним у його контент. Це потрібно, щоб зрозуміти запропоновану інформацію та сформулювати вирішення проблеми максимально правильною мовою. В Інтернеті можна знайти сьогодні велику кількість оригінальних англомовних веб-квестів. Проте практична складність їх виконання обґрунтовує розробку веб-квестів самими вчителями "для власних професійних потреб", з опорою на вивчену лексику / граматику. Для того, щоб учні змогли виконати оригінальний веб-квест, доцільним видається полегшення мовних труднощів у класі, до початку роботи над ним. На нашу думку, запровадження цієї технології є найбільш виправданим наприкінці вивчення розмовної теми.

У свою чергу, довгострокові веб-квести передбачають систематичний контроль за якістю проміжних результатів учнів, а також консультування з боку вчителя, тому вони є менш автономними. Вважається, що короткострокові веб-квести спрямовані більшою мірою на розуміння матеріалу, а довгострокові дозволяють не лише проаналізувати інформацію, а й заглибитись у її вивчення [7]. З методичної точки зору довгостроковий веб-квест подібний до *методу проектів*, хоча вони мають і свої відмінності. Цей метод визначається Є. С. Полат як шлях організації процесу пізнання і одночасно як спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми, яка має завершитись реальним, відчутним практичним результатом. Його можна осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. На думку автора, досягнення передбаченого результату можливе за умови, якщо діти навчаються самостійно мислити, знаходити й вирішувати проблеми, застосовуючи для цього знання з різних галузей, вміти прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішень [8]. Видається логічним, що рівень самостійності учнів у виконанні проектів залежить від наявності в них звички до такого виду навчальної діяльності, якщо проекти запроваджуються систематично, за принципом "від простого до складного".

Використання веб-квестів як електронних проектів є в даному випадку альтернативною практикою, також спрямованою на розвиток творчого та критичного мислення учнів в умовах самостійної роботи. Основні відмінності веб-квестів і проектів стосуються: використання Інтернету, рольової специфіки роботи (проекти, як правило, не передбачають розподілу за вигаданими ролями) та значущості його результатів (проект спрямований на виготовлення продуктів, цінних поза класом). На наше переконання, наближення веб-квестів до проекту за третім пунктом піднімає їх цінність. Якщо націлювати учнів на вирішення таких проблем, з якими вони можуть стикнутись поза класом, то це послужить внеском у підвищення їх адаптованості до суспільного життя, надасть навчальному процесу більше осмисленості, а отже стане потужним мотивуючим фактором. Відбір відповідних проблем і прогнозування результатів їх вирішення залежить від різновидів веб-квестів. Класифікація веб-квестів зазвичай здійснюється відповідно до таксономії Б. Доджа [9]. Зважаючи на те, що вона детально описана автором, наведемо зразки формулювання їх завдань у контексті викладання ІМ. Більшість із прикладів розраховані на старший етап. Для зручності їх тексти наведено українською:

1. *Переказовий тип*: "Уявіть, що Ви група експертів, які з'ясовують, в якій частині центра Лондона можна побудувати новий лікувальний (розважальний / торгівельний / туристичний тощо) центр. Будівництво може зашкодити існуючим пам'яткам архітектури, тому ваше завдання знайти найкращий можливий варіант. З'ясуйте, коли були зведені будівлі в обраному районі, яке суспільне значення вони мають, та запропонуйте місце, де будівництво може проводитись."

2. *Комп'ютерний тип*: "Відома всесвітня туристична агенція "Глобус" оголосила конкурс на найкращий маршрут визначними місцями України. Використовуючи запропоновані інформаційні матеріали та ваші знання, складіть буклет, що представив би 10 найкращих туристичних принад Житомира та Житомирської області. Найбільш цікавий буклет стане офіційним".

3. *Журналістський тип*: "Прочитайте наступні судження, що стосуються лікування хворих на застуду. (Для полегшення кашлю потрібно пити тепле молоко. Коли хтось хворіє, провітрювати приміщення не можна. Від застуди допомагає курячий суп). Розподіліть ідеї між учасниками малої групи і, використовуючи подані посилання на інформаційні ресурси, дослідіть, чи така поведінка є корисною і правильною. З'ясуйте, як варто правильно поводитись під час застуди. Результати роботи оформіть у вигляді газетної статті. Використовуйте пам'ятки щодо укладання статей".

4. *Веб-квест-переконання*: "Працюючи в бібліотеці, ви випадково дізналися, що ваш сусід, старий і хворий пенсіонер, під час Великої Вітчизняної війни брав участь у страхах мирних жителів України на боці фашистів. Зараз йому 92 років, у нього є діти, онуки і правнуки. Після війни він сумлінно працював, має нагороди за успіхи в роботі. Лише від вас залежить, чи будете ви розголошувати цю інформацію. Вивчіть подробиці справи та обговоріть із другом (чи з родичами) ваші подальші дії. Аргументуйте вашу позицію."

5. *Веб-квест-пошук консенсусу*: "На вихідних Ви збираєтесь поїхати на відпочинок у компанії двох друзів. У вас є всього 2 дні, але 3 різних бачення маршруту і способу відпочинку. Проте ви певні, що хочете їхати разом. Прочитайте запропоновані інформаційні матеріали, оберіть варіант відпочинку, що імпонує вам, і підготуйте аргументи на його користь. Спробуйте переконати інших, що варто відвідати те місце, куди бажаєте поїхати ви. Будьте готові піти на компроміс."

6. *Веб-квест-загадка*: "Ви працюєте в поліції і розслідуєте обставини справи про зниклі ювелірні (кондитерські / канцелярські тощо) вироби з магазину. Прочитайте свідчення відвідувачів та працівників закладу. Продумайте, хто з них говорить неправду і чому. Продивіться відеозапис і зробіть ваші висновки, хто може бути людиною в масці. За результатами розслідування підготуйте письмовий звіт. Доведіть свою позицію."

7. *Веб-квест-побудова плану*: "Задля розваги Ви взяли участь у радіо-вікторині "День із зіркою". Дивом Ви відповіли на всі запитання і тепер проведете вихідний день із своїм улюбленим співаком (актором / телеведучим тощо). За умовою шоу саме Ви вирішуєте, куди, коли і чому Ви поїдете. Якщо день з вами сподобається вашому кумиру, то Ви станете переможцем програми. Ваше завдання – вивчити інформаційні матеріали і скласти вдалий план на день, враховуючи інтереси і вподобання співака, а також розважальні можливості обраного регіону світу (країни)".

8. *Оцінний тип*: "Ви живете в Англії. У вашій сім'ї відбувається важлива подія – син / дочка закінчили початкову школу і батьки обговорюють, чи дитині варто ходити далі в державну школу в своєму місті чи поїхати у приватну в сусідньому. Дитина також має свої ідеї. Прочитайте інформацію про обидві школи, оберіть свою роль (тато, мама, син / дочка) і проаналізуйте обидва варіанти для того, щоб обрати кращий."

9. *Творчий тип*: "Ви і ваш друг влаштувалися на роботу аніматорами свята. Вам потрібно провести день народження хлопчика на ім'я Тоні, якому виповнюється 12. Серед його гостей будуть діти з іменами Лілі, Філіп, Томмі і Нора. Складіть вірш або пісню, в якій ви би привітали іменинника і згадали б імена його гостей. Будьте готові артистично презентувати свій твір".

10. *Аналітичний тип*: "Прочитайте запропоновані матеріали на тему "Національна кухня Великобританії та України". Складіть діаграму Венна про подібні і відмінні риси за поданими критеріями (наприклад, м'ясні та молочні страви, десерти, овочі та фрукти). Прочитайте наведену статтю про взаємозв'язок між географічним положенням країни і специфікою харчування населення і поясніть відмінності, що були виявлені, в цьому контексті."

11. *Веб-квест на самопізнання*: "Пройдіть професійне тестування на запропонованих сайтах і складіть перелік професій, які підходять для вас. Серед них оберіть 2-3, що подобаються вам найбільше. Знайдіть інформацію про те, чим займаються ці фахівці, в якому місті можна одержати таку освіту і працювати за нею. Оберіть найкращий варіант для себе і підготуйте виступ у класі."

12. *Науковий веб-квест*: "На запропонованому сайті (<http://engmaster.ru/idiom>) оберіть 20 ідіом англійської мови, що починаються на різні літери. Подумайте, що могло послужити основою для їх виникнення. Знайдіть їх українські еквіваленти. Розподіліть ідіоми за 2 критеріями (наприклад, взаємозв'язок з історичними подіями, наявність подібної ідіоми в українській мові). Придумайте і використайте третій критерій самостійно. Результати сформулюйте у вигляді наукової доповіді."

Формулювання завдань веб-квестів доцільно адаптувати до вікових та мовних можливостей учнівської аудиторії, а також узгоджувати з темами, що вивчаються.

Розглянемо **структуру** веб-квестів у контексті викладання іноземних мов. Як показав аналіз вимог до побудови веб-квестів [4], вони розподіляються на 6 блоків:

1) *Вступ* (Introduction), який пояснює учням ситуацію, в якій вони повинні діяти. У даному блоці має наводитись інформація про місце, час, ролі учасників і характер діяльності, до якої вони залучаються. У викладанні ІМ цей блок відрізняється від комунікативної ситуації, оскільки остання спрямована, насамперед, на організацію спілкування, а перша – на вирішення певної проблеми і лише потім на презентацію рішення засобами ІМ.

2) *Завдання* (Task), що є продовженням вступу і загалом презентує напрям дій учнів.

Два блоки часто подаються в поєднанні.

3) *Виконання й ресурси* (Process and Resources). У даному блоці наводяться покрокові інструкції щодо дій кожного з учасників за ролями (якщо такі передбачені), пропонуються інформаційні / інтерактивні матеріали або їх електронні адреси, що мають бути використані, зразки виконання проміжних кроків та опис передбачених результатів. Кількість ролей у веб-квесті рідко перевищує 3, тому учнівська підгрупа розподіляється на відповідні малі групи.

4) *Оцінювання* (Evaluation) як правило містить оцінну шкалу (Rubric), що складається з низки критеріїв оцінювання і дозволяє визначити якість проміжних і кінцевих результатів діяльності учнів за 100-бальною системою. Використовуючи веб-квести у викладанні ІМ, до цього блоку доцільно включати серед інших і такі критерії, що дозволяють оцінити рівень сформованості мовних навичок і мовленнєвих умінь учнів.

5) *Заключення* (Conclusion) традиційно складається з трьох частин: слів поздоровлення учнів, опису нового досвіду, одержаного ними, та додаткових запитань, що окреслюють напрями подальшого дослідження.

6) *Сторінка вчителя* (Teacher Page) наводить коментарі до веб-квесту, що є значущими для вчителя. У викладанні ІМ тут можна зазначити, до якої розмовної теми він відноситься, який мовний матеріал закріплюється, на учнів якого класу та на скільки занять розраховане завдання тощо.

Висновки та перспективи. Як було зазначено, основними компонентами змісту підготовки студентів до запровадження веб-квестів у викладання ІМ є його сутність, структура та різновиди. Оперуючи цією інформацією, майбутні вчителі зможуть самостійно конструювати потрібний веб-контент, зважаючи на тематичний та іншомовний матеріал, що вивчається учнями. Однак, існують деякі важливі питання, що залишаються відкритими в даній публікації. Серед них: можливості використання тих чи інших різновидів веб-квестів на різних етапах навчання в ЗНЗ та для розвитку усномовленнєвих / писемномовленнєвих умінь школярів, методи й форми інтеграції цієї технології у навчальний процес та деякі інші. Вони складають основу для **подальшого дослідження проблеми**.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про національну програму інформатизації" // Верховна Рада України; Закон від 04.02.1998 № 74 / 98-ВР. – Режим доступу : URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>.
2. March T. Web-Quests for Learning. 1998 [Електронний ресурс] / Т. March. – Режим доступу : URL : <http://www.ozline.com/webquests/intro.html>.
3. Dodge B. Some Thoughts About WebQuests. 1995-1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html.
4. What is a WebQuest? [Електронний ресурс] // WebQuest. Org. – Режим доступу : URL : <http://webquest.org/>.
5. Working the Web for Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : www.Bestwebquests.com.
6. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://guonkh.gov.ua/content/documents/22/2144/Attaches/Derzh.standart.doc>.
7. What is a WebQuest? [Електронний ресурс] // WEBQUESTDIRECT. – Режим доступу : URL : http://www.webquestdirect.com.au/whatis_awq_types.asp.
8. Полат Е. С. Метод проектов [Електронний ресурс] / Е. С. Полат, Рао Йосо. – Режим доступу : <https://docs.google.com/document/d/13xOCJ50yaEklzYq2kuRf3nbzVDewud6fcIkMzFqyrq4/edit?pli=1>.
9. WebQuest Taskonomy : A Taxonomy of Tasks [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://edweb.sdsu.edu/webquest/taskonomy.html>.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Zakon Ukrainy "Pro natsional'nu programu informatyzatsii" [The Law of Ukraine "On the National Programme of ICT Implementation"] [Elektronnyi resurs] // Verkhovna Rada Ukrainy; Zakon vid 04.02.1998 № 74 / 98-VR [Verkhovna Rada of Ukraine; the Law of Ukraine from 04.02.1998 № 74 / 98-VR. – Rezhym dostupu : URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>.
2. March T. Web-Quests for Learning. 1998 [Elektronnyi resurs] / T. March. – Rezhym dostupu : URL : <http://www.ozline.com/webquests/intro.html>.
3. Dodge B. Some Thoughts About WebQuests. 1995-1997 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : URL : http://webquest.sdsu.edu/about_webquests.html.
4. What is a WebQuest? [Elektronnyi resurs] // WebQuest. Org. – Rezhym dostupu : URL : <http://webquest.org/>.
5. Working the Web for Education [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : URL : www.Bestwebquests.com.
6. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zagal'noi serednioi osvity [The State Standard for the Basic and Complete Comprehensive Secondary Education] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : URL : <http://guonkh.gov.ua/content/documents/22/2144/Attaches/Derzh.standart.doc>.
7. What is a WebQuest? [Elektronnyi resurs] // WEBQUESTDIRECT. – Rezhym dostupu : URL : http://www.webquestdirect.com.au/whatis_awq_types.asp.
8. Polat E. S. Metod proektov [The Project Method] [Elektronnyi resurs] / E. S. Polat, Rao Ioso. – Rezhym dostupu : URL : <https://docs.google.com/document/d/13xOCJ50yaEklzYq2kuRf3nbzVDewud6fcIkMzFqyrq4/edit?pli=1>.
9. WebQuest Taskonomy : A Taxonomy of Tasks [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : URL : <http://edweb.sdsu.edu/webquest/taskonomy.html>.

Матеріал надійшов до редакції 08.08. 2013 р.

Щерба Н. С. Содержание подготовки будущих учителей иностранных языков к использованию веб-квестов в профессионально-педагогической деятельности.

В статье обоснована целесообразность подготовки будущих учителей иностранных языков к использованию веб-квестов в школе. Раскрыта предметная специфика основных компонентов содержания этой подготовки, среди которых: сущность понятия "веб-квест в преподавании иностранных языков", его структура и разновидности. Проанализировано соотношение понятий "веб-квест" и "проект". Предложены примеры формулировки заданий 12 разновидностей веб-квестов, пригодных для использования в процессе изучения языков.

Shcherba N. S. The Content of Foreign Language Teachers' Pre-Service Preparation to Apply WebQuests in their Professional Activity.

In the article the author substantiates the expediency of foreign language teachers' pre-service training aimed at using WebQuests at school. The subject peculiarities of the main content components of this training are denoted. They comprise: the essence of the term "WebQuest in teaching foreign languages", its structure and types. According to B. Dodge's definition WebQuest is defined as an inquiry-oriented lesson format in which most or all the information that learners work with comes from the web. At the lesson of a foreign language it can be used as the means of pupils' oral or written speech skills development as its results are supposed to be presented in the classroom. The article's author suggests that the content of WebQuest components should be adjusted to the peculiarities of a foreign language as a subject in the frameworks of its traditional structural division (Introduction, Task, Process and Resources, Evaluation Rubric, Conclusion and Teacher's Page). It is possible owing to the WebQuest topics choice, special vocabulary and grammar selection and other factors. The common and contrastive features of using WebQuest and project method in teaching a foreign language are denoted. The author also suggests WebQuest tasks formulation of 12 types usable at English lessons.